

COMENTARIS A LES RECENTS DONACIONS DE DOCUMENTACIÓ A L'ARXIU HISTÒRIC DE TERRASSA

Pere Roca i Fabregat

Darrerament, els fons de l'Arxiu Històric de Terrassa s'han vist notablement enriquits per una sèrie de donacions de documentació fetes pel Sr. Joan Baptista Galí i Barba. Aquesta documentació està formada per materials que tenen el seu origen en la gestió de patrimonis rurals privats. Ric en documentació d'origen públic, l'AHT no conserva un ampli fons d'origen particular. És des d'aquest punt de vista, i d'altres que comentarem seguidament, que cal valorar molt positivament la donació anteriorment esmentada.

Tres són els materials que cal remarcar en aquesta donació:

- 1- Llibre de mà de can Torres (finals XVII-inicis XIX)
- 2- Llibre de mà de can Barceló (1840-1870)
- 3- Llibre de mà d'una explotació agrícola (can Torres?) de la segona meitat del segle XIX.

En els tres casos es tracta de llibres de mà o de comptes redactats per personatges que sense cap mena de dubte s'han de qualificar més de propietaris de terres que no pas de pagesos en el sentit estricte del terme. En aquests registres s'apuntava tot allò que era important al parer de la persona encarregada de portar la gestió del patrimoni. En determinats casos les informacions que es poden extreure d'aquest tipus de documentació van més enllà de les referències purament agràries i econòmiques ja que incloues memòries relatives a la família, la parròquia i fins i tot a la comarca. No cal dir que, donat l'origen privat i particular d'aquesta documentació, no té cap estructura clara que se segueixi de forma ordenada en tots els exemples.

Els dos llibres de mà que tenen documentació del segle XIX cal incloure'ls en el grup de materials que registren essencialment informacions de marcat caràcter agrari i no aporten cap altra notícia d'aspectes històrics més globals. El llibre més ben conservat (casa Barceló) proporciona notícies sobre les activitats agrícoles tradicionals però la seva importància radica en els materials que dóna sobre l'explotació del bosc al Vallès Occidental a mitjan segle XIX i sobre la contractació de mà d'obra permanent a les masies. El llibre de can Torres de mitjan segle XIX està molt menys ben conservat que l'anterior i és més monotemàtic. Aquest explica de forma molt acurada la gestió dels forns de calç: la llenya cremada, el treball empleat, -i els seus costos-, les produccions de calç etc.

En materials com aquests -que permeten allunyar-se del caràcter excessivament agregat i esquemàtic d'altres fons d'origen públic- és on podem calibrar de forma més acurada l'estructura productiva de les masies i de l'agricultura de la zona de Terrassa. Sabem que durant el segle XIX la viticultura va ser dominant en les activitats agrícoles de la zona però documentació com la que estem comentant demostra que el paper de l'aprofitament dels recursos forestals va ser molt important. Fins que el ferrocarril no va assegurar un subministrament de carbó a preus assequibles, els vapors i la construcció van crear una enorme demanda de fusta que era coberta a la zona forestal que voltava Terrassa.

Si bé és important disposar de documentació sobre la gestió dels patrimonis rurals del segle XIX és encara més valuós tenir-ne per la centúria anterior. El lent procés de construcció de l'Estat liberal durant el segle XIX va fer que molt lentament s'anessin formant les primeres estadístiques i reculls d'informació mínimament fiables. En general aquesta documentació és molt més pobre pel que fa al segle XVIII. Si ens fixem en el cas de Terrassa, el problema encara es planteja de forma més punyent; del segle XVIII hi ha poca informació del terme de Sant Pere de Terrassa. Per cobrir aquestes mancances són molt importants les documentacions privades de les masies però tampoc s'en conserva cap a l'Arxiu Històric de Terrassa.

Veient tot això es pot entendre el valor de la donació de qualsevol documentació d'origen privat i en especial la que comentarem seguidament. Es tracta d'un complet llibre de mà escrit per dues generacions de propietaris de la masia can Torres de Matadepera durant quasi 120 anys entre finals del segle XVII i començament del segle XIX. Aquest document és important perquè els seus autors a més de les anotacions característiques sobre la gestió del patrimoni van anar redactant unes memòries que demostren com la vida dels propietaris del segle XVIII anava bastant més enllà del tancament casolà que generalment creiem característic del món pagès. En aquest exemplar de la revista Terme, J. Bpta. Galí i Barba presenta una selecció d'aquests escrits.

Les informacions que el llibre de mà anteriorment citat ens aporta sobre les formes de gestió del patrimoni de la masia Torres són també molt interessants. De forma temàtica i pagades als mossos i pastors, rendes i censos cobrats, pagaments de deutes, vendes de produccions de l'explotació i collites (solament durant els primers anys de la sèrie documental). Particularment significatives són les dades sobre la forma de gestió dels ramats de la casa -on es presenten els llocs i formes de compra i venda-, les despeses per pagar serveis externs del ferrer, paraire i filadores i finalment uns comptes on s'apunten diàriament i durant alguns anys les quantitats de blat portades al molí.

Aquestes donacions enriquiran de forma notable els fons de l'Arxiu Històric de Terrassa. Cal que les restes documentals del passat siguin fàcilment consultables i a lliure disposició dels investigadors interessats en el seu estudi. La donació de J. Bpta. Galí i Barba és un exemple de servei en favor del coneixement del passat de la societat terrassenca que hauria de ser imitat per les persones que guarden documentació a casa seva i no en faciliten l'accés als historiadors. Per altre cantó, les institucions públiques responsables que la conservació i estudi d'aquest patrimoni es faci en condicions dignes també han de fer tot el possible per guanyar-se la confiança de les persones que guarden documents i no en fan donació a la ciutat perquè desconfien -no sense una mica de raó- de les condicions materials de l'actual Arxiu Històric de Terrassa.